

El colmateig, la fórmula per a aixecar el Delta

Aquesta tècnica tradicional consistia en un reg suplementari per a dipositar sediments i repartir-los per tota la plana deltaica, i els pagesos pagaven un cànon específic.

Deltebre Paula Pedrero

El Delta patix dos mals endèmics que n'estan provocant l'enfonsament: la salinització i la regressió, ambdós a conseqüència de l'acció de l'home. Fins al moment, s'ha abordat la problemàtica a base d'obra de defensa, construint dics sobre un sistema sorrenc i a través del trasllat i reubicació de sorra. No obstant això, algunes veus alen critiques davant estes "falses" solucions. Josep Polet, activista de la PDE i propietari de Deltapolet, una empresa de serveis turístics pel delta de l'Ebre que es regix per principis de turisme sostenible, defensa la implementació de l'antiga tècnica del colmateig per a recuperar l'ecosistema ebrenc.

A finals del s.XIX comença la transformació dels aiguamolls del Delta de l'Ebre en arrossars gràcies a la tècnica del colmateig. "Abans de la construcció dels canals la terra del Delta era molt salada: no es cultivava arròs, sinó que es feia sabó gràcies a les cendres de la crema de les abundants soses que hi havia en aquells terrenys. Les riades artificials que es feien a través del colmateig aprofitant els temporals de tardor, van permetre fer pujar el nivell de la terra, sanejar-la i fer-la apta per a cultivar arròs", explica Polet.

Tradicionalment, els sediments arribaven a través dels canals durant el període de cultiu de l'arròs i es quedaven dipositats al voltant de l'entrada d'aigua, formant una llima que fins i tot obstaculitzava el seu accés. Aquesta acumulació de sediments que a la boquera era un desorb, era terra fèrtil i molt bona col·locada en els llocs adequats, però els costos de moure-la eren molt elevats. Per a repartir els sediments es duia a terme l'acció de rebaixar: carregar manualment glevs de terra a uns carros anomenats carriots. Els carros eren transportats per cavalls fins al lloc on es volia descarregar i finalment es repartien els terrossos al llarg de l'extensió de terreny.

Per a accelerar la posada de la terra a un nivell adequat, combatre la salinitat i facilitar el desguàs, es va començar a utilitzar la xarxa de canals de reg per a portar l'aigua i els sediments del riu cap a les zones hu-

1960 REAL COMPAÑIA DE CANALIZACIÓN Y RIEGOS DEL EBRO, S. A. Año de 1960 Núm. 2484

CANAL DE LA IZQUIERDA DEL EBRO

PÓLIZA DE COLMATEO (a) Polet

a favor de D. JOSE BIERQUIN AGUIRRE

Término de Tortosa Partida de La Cueva

DATOS DEL PARCELARIO: Zona Sección Núm. A razón de pesetas por jornal

La Real Compañía de Canalización y Riegos del Ebro, S. A., en virtud de contrato con la Comunidad de Regantes - Sindicato Agrícola del Ebro, concesionaria de las obras de riego de dicho río, concede durante el término de un año y sucesivos, no destinando una de las partes contratantes, a D. JOSE BIERQUIN AGUIRRE, residente en La Cueva, las aguas necesarias para el colmateo de jornales, las aguas necesarias para el colmateo de jornales, centímetros de la línea que posee en dicho término de Tortosa, distrito rural de La Cueva, lindantes al N. con Quinto del Toll, al S. con Zulo, al E. con Interuendo y al O. con José Prunoh y otros, debiendo sujetarse a la observancia de las siguientes

CONDICIONES GENERALES

1.ª El regante usará de las aguas para el objeto y aplicación que se ha indicado, siempre que legítimamente las necesite, después de pasada la cosecha arrenal de los diversos años, a no ser que se le conceda autorización especial para utilizarlas aun durante el riego de los terrenos arriales, quedando esta autorización a discreción de la Compañía y sujetándose aquí en todo caso a los términos que establece la Compañía o las Juntas de Zonas de la Comunidad de Regantes.

2.ª Las presas y módulos para la distribución de las aguas serán las mismas que se utilizan para el riego, quedando, por tanto, sujetas a las condiciones señaladas en la póliza de riego.

3.ª Será de cuenta del regante la construcción de los sifones, represas, partidores, módulos y compuertas de las acequias y los atarbes para desagüe de las aguas sobrantes que no estén comprendidos en el plan de riego de la Comunidad.

4.ª En todo cuanto hace referencia al buen gobierno y policía de las aguas, así como al respeto a las obras de la concesión y propiedades de la Compañía, el regante viene obligado a cumplir las disposiciones de la policía de riego vigentes.

5.ª Antes de soltar las aguas en las acequias de la concesión para el colmateo, el regante viene obligado a hacer, bajo su exclusiva responsabilidad, la declaración del número de jornales que ha de beneficiar de este modo, para durante un mes, desde su declaración.

A dalt, Polet retirant un gran volum de sediments dipositats en una sèquia de reg a l'hivern, i carriot dins d'un arrossar per a carregar-lo de glevs de la boquera. A sota, una còpia del contracte de subministrament d'aigua per al colmateig. / CEDIDES

mides i així, poder conrear l'arròs. El colmateig, doncs, consistia en un reg suplementari no per a fer arròs, sinó per a dipositar sediments i repartir-los per tota la plana deltaica.

Amb este objectiu, es va crear un conveni entre la "Real Compañía de Canalización y Riegos del Ebro" i aquells regants que els interessava rebre una aportació extra de se-

diments durant els mesos de tardor, quan el riu arrossegava més sorres, llims i argiles. Per a formalitzar este acord es signava una "Póliza de Colmateo" on s'establí una quota per al servei de colmateig. "Pagàvem tres quotes: una quota de reg per jornal, una pel reg de l'arrossar [més cara, ja que necessitava més quantitat d'aigua] i

una pel subministrament d'aigua per al colmateig", detalla Polet. Esta pràctica, però, va quedar interrompuda amb la posada en marxa dels embassaments de Mequinensa i Riba-roja, el 1964: gairebé tots els sediments que antigament transportava el riu van passar a ser retinguts a les preses.

TRANSPORT DE SEDIMENTOS "El que caldria és agafar els sediments i portar-los riu avall. S'estan creant deltes artificials a la cua dels embassaments i ocupen l'espai que hauria d'ocupar l'aigua, a la vegada que estem destruint els deltes naturals", ha posat de manifest en els darrers anys Carles Ibáñez, cap d'Ecosistemes Aquàtics de l'IRTA (Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries). De fet, els experts apunten que en pocs anys les preses quedaran inutilitzades pel mal manteniment.

En conseqüència, el delta de l'Ebre té cada cop menys capacitat per a compensar tant la pujada del nivell del mar (ocasionada pel canvi climàtic), com l'enfonsament de la plana deltaica per efecte de la subsidència (enfonsament natural dels deltes). Una manera de compensar estos processos és restaurar, en la mesura qui siga possible, el flux de sediment del riu cap al Delta, utilitzant la xarxa de canals de reg, com al segle passat, per a fer arribar part dels sediments a la plana deltaica. "Els sediments que arribessin a la mar evitarien la regressió, i els que es quedessin a la terra farien créixer el Delta en altura, fet que evitaria la

salinització i el protegiria de la pujada del nivell del mar provocada pel canvi climàtic", desenvolupa Polet.

Hi hauria dos opcions: moure els sediments acumulats als embassaments gràcies a un bypass o desviar els nous sediments que arriben. Polet defensa la segona pràctica, ja que considera que és "l'única manera de recuperar el funcionament natural de les coses". "S'hauria de construir un canal a la vora dels pantans prou gran, de dimensions similars al canal imperial d'Aragó. Durant els temporals de tardor, s'obriria este canal i es desviaria l'aigua amb els sediments, deixant que arribés al Delta", explica. Gràcies al colmateig, els sediments quedarien reparits, tal com es feia antigament.

Tot i admetre que esta seria possiblement "la solució més cara de les que es plantegen actualment" pel cost que suposa la construcció del canal, Polet apunta que també és "la més fàcil i econòmica de mantenir a la llarga". El canal només desviaria aigua durant les riades fortes de setembre a gener, i la resta de l'any es continuaria emmagatzemant aigua per al regadiu i per a altres usos. "Al·lí ens asseguriem que fossen sediments de qualitat, rics en argiles, a diferència dels que fa anys que estan dipositats a la cua dels embassaments, que poden contenir porcions de residus químics provinents", conclou.

Polet fa un paral·lisme amb la pandèmia: "No parlar dels sediments és com si no es considerés la vacuna en l'àmbit de la pandèmia. És no pensar en el futur", tanca.